

Šola kot družb institucija: šolstvo je organizirano, učitelj ima funkcijo pooblaščenega prenašalca znanj in družbenih norm. V šoli poteka proces, preko katerega družba prenaša določena znanja, vrednote, norme oz. kulturo na mlajše generacije. Šola predstavlja model družb sistema (Durkheim).

Socializacija: pomembna za pos in D kot celoto. V vseh D je vsaj do določene mere in za določene ljudi sistematično urejena. Načini prenosa znanj, vzorcev vedenja, družb norm in vrednot v razvoju pos D se med seboj razlikujejo. Prenos poteka spontano ob opravljanju različnih dej, s katerimi se sicer ukvarjajo ljudje v določeni D. Otroci se učijo tako, da sodelujejo v dejavnostih, opazujejo in posnemajo odrasle. **Nastanek in pomen množičnega šolanja:** države so obvezno š začele uvajati v 18. in 19. st., Habsburška m je med prvimi uvedla obvezno elementarno ljudsko šolanje (znotraj nje tudi današnja Slo). Uveljavljanje državno reguliranega obveznega osnovnega šolanja je bilo povezano z modernizacijskimi procesi: industrializacijo, urbanizacijo, demokratizacijo družb in polit življ z obl nacionalnih držav. – z industrializacijo in razvojem mest: so se oblikovali drugačni družb odnosi. Vežanost na zemljo ni bila več bistvena. Potrebni veščin, vrednost, vzorcev vedenja in znanja ni bilo mogoče pridobiti le z neposrednim opazovanjem in posnemanjem v domačem družinskem okolju. Del sila, vključena v industrializacijo, je potrebovala drugo vrsto znanja in veščin, med njimi tudi pismenost. Naraščajoča zapletenost družb odnosov je zahtevala določeno znanje o delovanju družbe. – politična odločitev: povezana s poli procesi. Obvezna šola naj bi vzgajala domoljubne in koristne državljane. Z moralno in intelektualno vzgojo ljudstva, naj bi prispevala k javni blaginji, moči in napredku države ter njeni konkurenčnosti do drugih držav. – zahteve po več socialnih pravicah ki bi revnim a sposobnim pos omogočile socialno promocijo. – z vpeljavo demokratičnih postopkov v polit življ se je pojavila potreba po izobraženih in pismenih volivcih. Čeprav so družb elite izražale odpor do šolanja za vse, so v njem videle sredstvo za vcepjanje vrednot trdega dela, poštenosti, moralnosti. Obvezno šolanje naj bi delovalo kot preventiva pred nezahelenimi d pojavi: revščino, razpuščenostjo, kriminalom, potepuštvom. **Do konca 19. st.** se je šola uveljavila kot javna institucija in kot samoumevna in nujna obl socializacije. Vsaj določeno št let šolanja je postalo neizogiben del življ poteka pos, kaseje tudi posameznik. **Nepismenost** je z vidika moderne D dojeta kot huda pomanjkljivost pos. Delež nepismenih je kazalec razvitosti ali zaostalosti države. Enak pomen se pripisuje tudi deležu vključenih v šolanje na pos stopnjah in povpr dolžini šolanja preb pos države. **Šolanje je postalo obveznost (vsaj določeno št let) in pravica vseh, Ekspanzija šolanja** po 2. sv vojni v modrnih D. Spodbudile so jo ekonomska rast, družb in tehnološke spremembe, rast življ standarda. **Tretji svet:** šolanje je bilo uvedeno kasneje. Z dekolonizacijo po 1950 se je pokazala potreba po obveznem šolanju in šol sistemu kot znaku modernosti. Oblikovanje šol sistemov so podpirale mednarodne organizacije. **Druga pol 20. st.** – s širjenjem izobraževalnih možnosti in formalno odprtostjo šol sistema privilegiji privilegiranih niso izginili. **Držb poreklo** še vedno pomemben dej, ki določa pos življ prilžnosti. Največje možnosti za uspeh imajo tisti, ki jim izvorna družina daje zadostno materialno, čustveno, intelektualno podporo. Dolžina šolanja je bolj odvisna od materialnih možnosti, izobrazbe, ambicij, želja staršev kot od pos sposobnosti in naporov. = pos imajo različne izhodiščne možnosti. **Šol sistem ne pospešuje meritokracije, temveč reproducira že obstoječe družb neenakosti.** Ob koncu 20 st imajo spet večji pomen merila selekcije, ki so bila veljavna pred šolanjem in ki naj bi jih š odpravilo. **Ob istemu v sistem zaposlitve spet pridobivajo večji pomen dej pripisanega statusa** (spol, zdravje, starost, družin izvor, zveza z vplivnimi ljudmi, regionalna pripadnost). Skupaj z izobrazbeno strukturo se je povečala tudi konkurenca med ljudmi z enako stopnjo formalne izobrazbe. Manj izobrazbe skoraj gotovo pomeni slabše zaposlitvene možnosti in nižjo kakovost življ. Več izobrazbe ni nujno, da zagotavlja tudi boljše poklicne in življ prilžnosti. **Pridobljena formalna izobrazba je danes nujno sredstvo proti družb padcu in ni več toliko sredstvo za držb vzpon.**

FUNKCIJE ŠOLE: funkcionalizem: šole se loteva z ugotavljanjem načinov, kako šola omogoča delovanje in stabilnost moderne družbe ali vsaj pomembno pripomore k temu. Š je pomembna za ohranjanje in delovanje celotne D zaradi **treh funkcij:** je dej oz element družb integracije; je dej socializacije; je mehanizem, ki omogoča razporejanje pos na različno zahtevne in zato različno nagrajene družb položaje v skladu z njihovimi sposobnostmi; **šola pripomore k uveljavljanju načel meritokracije.**

Durkheim: o š pisal na zač. 20 st; zanimala so ga vprašanja družb integracije in družb solidarnosti v MD. Za moderne D je znač **visoka stopnja družb delitve dela**, kar poraja tudi individualizem, uveljavljanje sebičnih interesov ter zmanjšuje občutek odgovornosti in dolžnosti do drugih. **V š vidi družb institucijo**, katere glavna funkcija je posredovanje skupnih družb vrednot in norm. S poučevanjem zgod, nacionalnega jezika vcepja v otroke nujne podobnosti, ki jih zahteva skupno življ. **Šola = v MD model družb sistema:** življ v Md je zato pomemben dej socializacije. Pripadnost MD kot celoti ne temelji niti na sorodstvenih odnosih (družina kot primarna d skupina) niti na osebni izbiri (vrstniške skupine). Po s se ne more ne v družini niti ne v okviru vrstniških skupin naučiti, kako deluje D kot celota in kako v takšni D sodelovati z ljudmi, ki niso sorodniki in prijatelji. – **šola to omogoča:** odnosi v šoli so formalizirani, kar velja tudi za D kot celoto; sodelovanje med pos je odvisno od skupnega, vnaprej opredeljenega cilja. To sodelovanje uravnavajo formalna pravila; učenci v šoli neposredno spoznavajo oblike in načine delovanja D in pridobijo občutek za orientacijo v kompleksnem d okolju; pridobijo veščine, kako sodelovati z drugimi v okviru vnaprej določenih formalnih pravil; pos dobijo skozi šolanje posebne spretnosti, ki so nujne za opravljanje njihovega prihodnjega poklica. **Parsons:** podobno kot Durkheim izhaja iz temeljnih znač. MD in poudarja nezadostnost družine kot dejavnika socializacije. Šola deluje kot most med družino in širšo družbo ter pripravlja mlade na njihove odrasle vloge. Šola v nasprotju z družino deluje po načelih, ki so odsev načel, po katerih deluje širša dreuzba. **Za MD je znač.:** da se pos obravnavajo po univerzalističnih merilih, ki so enaka za vse; MD temeljijo na pridobljenih statusih pos; pomembni vrednoti sta dosežek in enake možnosti – MD zahtevajo visoko motivirano in k dosežkom usmerjeno delovno silo (njihovo ekonomska učinkovitost je odvisna od tega, ali bodo najbolj sposobni in nadarjeni pos prišli na družb najbolj pomembne in zahtevne poklicne položaje). **Šola je osrednji dej socializacije** (po primarni v družini) – ni preprosto nadaljevanje, ampak je njen antipod: v družini obravnavajo otoka po partikularističnih merilih; ki so lahko povslej individualna in omejena le na ožek družinski krog. V širši družbi veljajo univerzalistična merila, kakršna se uveljavljajo tudi v šoli. **Šole** spodbujajo učence k visokim dosežkom in s tem uveljavljajo vrednoto dosežka. Družina uveljavlja nepotizem – pripisan status, ki ga pos zavzemajo z rojstvom v določeni družini. Zlasti d višjih slojev se trudijo takšen status obdržati tudi za potomce. **V šoli vsi tekmujejo pod enakimi pogoji, njihov končni rezultat je odvisen samo od njihovih sposobnosti, nadarjenosti, prizadevanj.** Šola v naspr z družino uveljavlja vrednoto enakih možnosti in zato lahko hkrati izbere sposobne in nadarjene ljudi in jim omogoči družb vzpon.

ŠOLANJE IN DRUŽB NEENAKOST: obstaja močna povezaost med pripadnostjo različnim družb kategorijam (spol, sloj, etnija) ter šol s uspehom in dolžino šolanja. Pos, ki izhajajo iz nižjih družb slojev, dosegajo slabši učni uspeh in končajo šol na nižjih stopnjah. **Različne opredelitive inteligentnosti:** je abstraktna umska sposobnost, sposobnost odkrivanja pravil, vzorcev, logičnih načel, ki zadevajo predmete in dogodke in uporaba te sposobnosti za reševanje problemov. Merijo ja z **inteligentnimi testi:** z njimi ugotavljajo IQ pos. Testi se široko uporabljajo, a se lahko vsemu utemeljeno vprašamo, ali so ti testi merilo inteligentnosti in kaj sploh merijo. Rešitev problemov v testih je odvisna od številnih dej: prejšnjih izkušenj in izobrazbe, seznanjenosti s testom, motivacije za doseganje dobrih rezultatov, trenutnega počutja, znanja jezika, v katerem je test sestavljen. Nekateri trdijo, da so kulturno-pristranski: naravnani so na zahodnoe sr sloj, zato so rezultati najboljši pri ljudeh iz tega sloja. **Subkulturne razlike in pomen kulturnega kapitala:** **Bernstein:** način izražanja, uporabe jezika, ki naj bi bil lasten pos slojem, je neposredno povezan z uspešnostjo v šoli. Ugotavlja obstoj **dveh govornih obrazcev ali kodov;** otroci že v družin socializaciji ponotranjijo različne govorne obrazce. Šol izobraževanje poteka v okviru elaboriranega koda, zato imajo otroci iz del razreda manj možnosti za doseganje šol uspeha. **RESTRIKTIVNI KOD:** znač za pripadnike del razreda, omejen besedni zaklad, kratke, slovnično preproste povdi, nedokončane, geste in intonacija glasu kot pomoč, uporaba jezika oz govorna komunikacija se nanaša na konkretne situacije. **ELABORIRANI KOD:** sr in višji sloj, obširnejši besedni zaklad, manj vezan na konkretne situacije, zato omogoča izražanje abstraktnih idej, dogajanj ne jemlje kot samoumevna in sama po sebi razvidna, ampak jih razlaga, pojasnjuje, utemeljuje. Otroci se tako že v družinskem okolju naučijo posploševati in izražati abstraktne ideje. **Kritiki so mu očitali,** da je pretiraval pri razlikovanju govornih obrazcev, ki naj bi bili znač za pos razrede. Po njihovem ni ponudi nobenih nedvoumih in zanesljivih dokazov, da je za delavski razred res znač takšen govorni obrazec, kakšnega je opisal. – Tudi poklicni ljudje, ki jih uvrščamo v sr razred so zelo različni in gotovo vsi ne uporabljajo jezika na enak ali podoben način. **Bourdieu, Passeron:** pojasnjujeta neenakosti v šol dosežkih s subkulturnimi razlikami. **Vladajoči družb sloji imajo moč, da svojo kulturo vsilijo drugim družb skupinam. Na tej kulturi temelji tudi delovanje šol sistema.** Učenci, ki izhajajo iz višjih družb razredov, imajo prednost v šoli, ker so bili že socializirani v dominantno kulturo, na tej socializaciji potem gradijo šol sistem. – ovladajo jezik, nač izražanja; imajo kulturni kapital, ki ga je skozi šol sistem mogoče prenesti v bogastvo in moč. Ta prednost jim omogoča doseganje boljših šol uspehov, višje stopnje izobrazbe – omogoča doseganje višjih, bolje plačanih in bolj uglednih družb položajev. Otroci iz drugih družb skupin so že v temelju prikrajšani. **Bourieu poudarja, da kultura vladajočih razredov ni ne boljša ne slabša od drugih oz da ni objektivnega merila, s katerim bi to lahko ugotovili. Položaj v sistemu družb slojevitosti in različnost šol poti:** na različnost šol poti vpliva že samo dejstvo, da **ljudje začnejo svojo življ pot na različnih položajih v sistemu družb slojevitosti.** Mladi izhajajo iz svojega izvornega razrednega položaja in težijo za tem, da **ohranijo vsaj status staršev.** Poklicna ali srednješol izobrazba bo za mladostnika iz del razreda pomenila družb vzpon glede na starše. Za mladostnika iz višjega sr razreda bi lista stopnja izobrazbe pomenila družb padec. **Pritiski iz neposrednega družb okolja (starši, vrstniki) ga bodo zato vsaj posredno usmerjali na višje stopnje šolanja. Materialne okoliščine lahko igrajo ključno vlogo – ne glede na sposobnosti, ambicije, želje, motiviranost. Pos imajo res različne izhodiščne možnosti, a to ne pomeni, da je mesto pos na izobrazbeni lestvici že vnaprej določeno z razredno ali etnično pripadnostjo, s spolom. S formalno zagotovljenimi enakimi možnostmi šolanja šol uspeh in kasnejši poklic nista enoznačno odvisna od družb izvora ali spola pos.**

ŠOLA IN IDEOLOGIJA: gl vloga šol sistema je **kulturna reprodukcija,** ker je šol sistem avtomatično povezan s kulturo vladajočih razredov. V šol sistemu se reproducirajo tudi družb neenakost, ker prav on omogoča, da se kulturni kapital prevaja v bogastvo in moč. **V šol sistemu se neenakost tudi legitimizira;** privilegirani položaj nekaterih se upravičuje s šol uspehom in doseženo stopnjo izobrazbe v sistemu, v katerem imajo navidezno vsi enake možnosti. Dejansko odstranjuje pripadnike nižjih slojev, ker nimajo zadosti kulturnega kapitala, ki je za šol uspeh nujno potreben. **Šola kot ideološki aparat države:** šola pripomore k družb integraciji, vendar ne povsem tako kot trdijo funkcionalisti (Durkheim). To naj bi počela z ideološkim oblikovanjem pos. **L. ALTHUSSER:** vloga šole je ohranjanje in reproduciranje obstoječih družb odnosov – izkoriščevalski in hierarhični. Ni jih mogoče ohranjati le s prisilo, izoblikovati se mora **ideologija,** ki bo pos prepričala, da je njihov položaj povsem normalen, naraven, nujen, odvisen od njihovih sposobnosti – da si nadrejeni svoj položaj zaslužijo in da je za podrejene sprejemljiv. Za celotno delovanje družb je **pomemben ustroj državnega aparata** - obsega dva korpusa: institucije **repressivnega aparata** (policija, sodišča, zapori, vojska, vlada, uprava) in institucije **ideološkega aparata** (religiozne, družina, sindikati, polit stranke, množični mediji, šola). **Repressivni deluje s silo, ideološki z ideologijo** – njegova vloga: reprodukcija ideologije vladajočega razreda. **URADNI IN SKRITI KURIKULUM:** **APPLE:** šola nikoli ne posreduje vsega mogočega znanja, zato je pomembno, kdo opravi izbor tistega znanja, ki naj bi ga pridobili v šoli – **politika uradnega znanja. Vsebine, ki jih posreduje šola,** niso nevtralne in vsem enako dostopne. V celotnem življ v šoli se na določ nač uresničuje tudi družb norme, zato ni nič manj kot vsebina pomemben tudi način posredovanja znanj. – Pomembno je kakšen je hišni red, šol obredi, praznovanja, kaj je dovoljeno in kaj ne. **Razmerje med državo in ideologijo** se kaže tudi v različnih obl nadzora nad delom v šoli – inšpekcija, že pripravljene didaktični kompleti, del zvezki, predpisani standardi. **V šoli so nekateri cilji jasno in neposredno opredeljeni:** vsebina in obseg snovi, ki se je mora učence naučiti, nač preverjanja in ocenjevanja znanja, pogoji za napredovanje v višji razred. Življ v S vsebuje še vrsto posredno izraženih zahtev: vrednote, ki se izražajo v hišnem redu, v komunikaciji med učitelji in učenci. **Prvi vidik= uradni kurikulum, drugi=skriti. Kurikulum** je celota jšno in neposredno izraženih vsebin in postopkov, ki jih vključuje šol delo (naučiti se je treba določ snov v določ obsegu). **Pritiski kurikulum** je celoten sklop uveljavljanja določ vrednot, norm, vzorcev vedenja, ki ni neposredno prisisan in določen. Zaznati ga je mogoče v reakcijah učiteljev in učencev, nač komunikacije med njimi, sistemu nagrajevanja in kaznovanja. **KAKŠNA JE VLOGA ŠOLE V D?** – ne moremo izhajati le iz predpisane učne snovi in deklariranih ciljev šolanja, ampak predvsem iz obl poučevanja, nač, kako so šole org, iz izkušenj, ki jih daje šolanje. **BOWLES, GINTIS:** uporabila pojem skriti k, ko sta se ukvarjala z ozadjem razvoja modernega šol sistema – v njem vidita odgovor na ekonomske potrebe ind kapitalizma. **Vloga šole je obl del silo.** Priznavata **poz učinke** razvoja šolstva: izkoreninjena nepismenost, pripomore k osebnosti rasti. **Neg učinki:** reproducira občutke nemoči, ki jo mora pos izkusiti tudi na drugih področjih življ. Šola bi bolj pripomogla k osebnosti rasti samo v večji demokraciji in večji d enakosti. Šol sistem toliko omejuje os razvoj, kot je potrebno in dovolj, da človek deluje v odnosih hierarhije in moči. **POMEN SKRITEKA KURIKULUMA:** socializira poslušno in disciplinirano del silo na naslednje nač: tisti, ki so poslušni, ubogljivi, točni, odvisni, vztrajni, dobijo višje ocene, kot tisti, ki so neodvisni, kritični, agresivni. Pos s šolanjem dobijo izkušnjo, da je pomembno biti vztrajen, ubogljivi, kar pomembno prispeva k produktivnosti prih del silo. Mnoga del mesta zahtevajo takšne ose lastnosti. Šole so hierarhično org. Skriti kurikulum spodbuja sprejemanje hierarhije, kar učence pripravlja na podobne odnose na del mestu. Ljudje se naučijo biti motivirani z zunanji nagradami (ocene, končni uspeh) kar je pomembno tudi pri kasnejši zaposlitvi. Večina del mest ne omogoča, da bi ljudje delali zaradi notr

zadovoljstva. Zato mora biti del sila motivirana z zunanjimi nagradami. Razdelitev šol vsebin na predmete ustreza teh delitvi dela v podjetjih.

PROTISLOVNOST DRUŽB VLOGE ŠOLE: družb vloga šole ni enoznačna, ne moremo ji pripisati le vloge prenašalke državne ideologije, ki pomaga ohranjati in reproducirati obstoječa družb razmerja. Protislovnost družb vloge šole je še v tem, da res ohranja obstoječe, hkrati pa tudi sezna z mogočim. To je že v naravi samega znanja. Pridobivanje znanja temelji na razvijanju miselnih procesov in tako omogoča razvijanje sposobnosti pos.

Razšolanje šole – kritika org šol sistema (M. Illich). Šola naj bi že zaradi načina, kako je org in kako deluje v družbi, omejevala svoboden razvoj pos, z družb in teh razvojem pa izgubila vlogo posredovalke znanja. Čedalje pomembnejši naj bi postali drugi dej – množični mediji. Dostopnost informacij je tolikšna, da lahko vsak človek pride do morda še bolj celovitih inf kot v šoli. Pos lahko inf izbira gledena svoje potrebe.